

Hodnocení v současné škole

PhDr. Simona Kiryková, Ph.D.

Studijní opora čerpá z materiálů, které vznikly v rámci ESF projektu č. CZ1.07/2.2.00/18.0027.

8. HODNOCENÍ VE VYBRANÝCH ALTERNATIVNÍCH ŠKOLÁCH

Anotace: Kapitola představuje filozofii a metody hodnocení tří vybraných alternativních vzdělávacích koncepcí: waldorfské pedagogiky dle R. Steinera, pedagogiky vycházející z odkazu M. Montessori a vyučovací koncepce Daltonského plánu. Každá z alternativ vnáší do tematiky hodnocení nový rozměr, inspirující i pedagogy ostatních škol v České republice.

Klíčové pojmy: slovní hodnocení, osobní báseň; nezávislé sebehodnocení; individuální plány a sebehodnocení.

8.1. WALDORFSKÁ PEDAGOGIKA

*„Co promění školu více než proměna způsobu hodnocení,
jejímž základem je proměna ve vztahu učitele a žáka?“*

Petr Šimek

(Úvodník čtvrtletníku Člověk a výchova, 3/2011)

Úvodní motto z pera redaktora časopisu pro waldorfskou pedagogiku výborně vystihuje chápání procesu hodnocení v této pedagogické koncepci. V pohledu na hodnocení nacházíme několik zásadních charakteristik:

- ❖ Hodnocení je považováno nejen za informaci, ale za „**obraz vztahu učitele a žáka**“.
- ❖ Smyslem hodnocení je **stimulace výhradně vnitřní motivace žáka**.
- ❖ Hodnocení žáka **respektuje jeho individuální zvláštnosti**, snaží se nikoliv o hodnotící úsudek, ale o „**rozpoznání hodnoty**“, tedy individuální svébytnosti každého dítěte, bez ohledu na sociální normu hodnocení.

Waldorfské školy nepoužívají klasifikaci. Jsou výjimečným příkladem zpracovávání kvalitních, detailních a často mnohastránkových slovních hodnocení každého svého žáka. V úvodu učitel píše **individuální charakteristiku žáka**, ve které hodnotí jeho **sociální vývoj**, projevy a **chování v rámci třídního kolektivu**, může **upozornit na žákovy kladné i záporné projevy**. Dále učitel popisuje **celkový proces žákova učení** v průběhu roku. Následuje popis obsahu jednotlivých předmětů a **popis žakových pokroků, ale i nezdarů a potíží** v jednotlivých předmětech. Učitel v hodnocení může usoudit na **příčiny neúspěchů** a navrhuje **možnosti řešení** a nápravy nedostatků.

Za zcela ojedinělou – napříč vzdělávacími koncepcemi – můžeme označit praxi hodnocení vyjádřeného v tzv. **osobní básni**, kterou skládá waldorfský učitel pro každého svého žáka a přikládá ji k výročnímu hodnocení. Báseň metaforickou formou vystihuje podstatu žákovy osobnosti a vývojového konfliktu, úkolu, kterým se má žák v daném období zabývat. Důraz je kladen i na styl, rytmus a melodii básně, vše má vyjádřit individuální vlastnost žáka a niterně jej oslovit. Z uvedených cílů je zřejmé, že naplnění takové ambice, navíc v podobě téměř uměleckého díla, musí předpokládat a splňovat zásadní podmínku: láskyplný a důvěrný vztah učitele a jeho žáků, který je pěstován a rozvíjen po řadu let vzájemné spolupráce a dialogu.

Osobní báseň předává učitel žákům na konci školního roku, před prázdninami. Žák se s básní v průběhu prázdnin seznámí a v následujícím školním roce ji opakovaně recituje před celou třídou a postupně chápe a zvnitřňuje její poselství.

OTÁZKY A ÚKOLY K SAMOSTUDIU:

1. Inspirujte se waldorfskými učiteli a pokuste se složit pro někoho osobní báseň. Může se jednat o Vašeho žáka/žáky, pokud neučíte, vyberte někoho ze svého okolí.

LITERATURA KE KAPITOLE:

Člověk a výchova. Časopis pro waldorfskou pedagogiku. Vydává Asociace waldorfských škol ČR ve spolupráci s Asociací waldorfských mateřských škol CR. 2011, č. 3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

[WALDORF. HODNOCENÍ.doc](#)

(<http://www.iwaldorf.cz/ukazcely.php?link=c0710008&menu=ped-cl>)

8.2. MONTESSORI PEDAGOGIKA

Pedagogika vycházející z odkazu Marie Montessori je založena na citlivém respektování osobnosti každého dítěte. Základní filozofie je vyjádřena pojmy: SVOBODA, SMYSLUPLNOST

V otázce hodnocení zaujímají pedagogové montessori škol podobné postoje jako pedagogové škol waldorfských – odmítají formy hodnocení založené na kvantifikaci dílčího žákova výkonu. Stejně jako ve waldorfské škole je na prvním místě **rozvíjení a posilování vnitřní motivace**. Zajímavý a podnětný je postoj montessori pedagogiky k vnějšímu hodnocení a k hodnotící roli učitele: **učitel nemá právo dítě – žáka – posuzovat, hodnotit, formovat**, protože dítě je vedeno ve výběru i realizaci činností vlastní svobodnou volbou. Učitel pouze dítěti vytváří připravené prostředí a poskytuje přiměřený didaktický materiál, který dítě motivuje k poznání. Hodnotící zpětnovazebná informace je poskytována samotným didaktickým materiálem a prostředím, případně jinými, na komentáři učitele nezávislými cestami (smyslovým poznáním, porovnáním své práce se vzorovou předlohou atd.). Případné hodnotící výroky učitele jsou oproštěny od posuzujících formulací. Pochvala od učitelky - ano, ale střídavě, činnost žáka nemá být vedena snahou získat pochvalu či dobrou známku (tzn. odměny za činnost a dobrý výkon), nemá se stát na pochvale závislé.

OTÁZKY A ÚKOLY K SAMOSTUDIU:

1. Vraťte se ke kapitole 5.3. (Specifické formy hodnocení na 1. stupni základní školy). Porovnejte zde uvedené formy hodnocení s východisky hodnotící filozofie montessori pedagogiky.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

<http://www.montessoricr.cz/o-spolecnosti-montessori/>

8.3. DALTONSKÝ UČEBNÍ PLÁN

*“Neslibujeme rodičům našich žáků, že budou lepší například v matematice,
ale můžeme jim slíbit, že matematiku nebudou nenávidět.”*

Roel Röhner, prezident Dalton International

Daltonský učební plán (nazývaný také jako “daltonský systém” nebo “dalton”, metodický způsob výuky rozpracovaný americkou učitelkou Helen Parkhurstovou ve dvacátých letech 20. století) nezakládá samostatnou vzdělávací koncepci. Je to organizační forma vyučování, vycházející rovněž z respektu k dítěti a pracující s předpokladem vlastní zodpovědnosti žáka za průběh, tempo i výsledky vyučování. Tři základní principy jsou vyjádřeny pojmy: VOLNOST, SMOASTATNOST, SPOLUPRÁCE.

Stále více škol ve světě i u nás zařazuje do výuky pravidelné daltonské bloky, různě dlouhé jednotky, kdy žák pracuje podle předem dohodnutého plánu výuky. Součástí filozofie daltonského plánu je i specifické pojetí hodnocení. Daltonské školy využívají kombinaci známek, slovního hodnocení a slovního sebehodnocení žáků. Žáci hodnotí slovně i učitele a jeho práci. **Práce žáků v daltonském plánu není nikdy hodnocena negativně**, chyba je přirozený krok na cestě k poznání, **škola nemá být místem frustrace**. Hlavní metodou a jednou z cílových kompetencí je **rozvíjení důvěry v sebe sama a schopnosti sebehodnocení**, které žáci – za doprovodu učitelky - realizují mnohy způsoby:

- Slovní popisy vlastních pokroků – co jde nejlépe, v čem cítí ještě nejistotu a potřebuje se zlepšit
- Obrázky hodnotící konané aktivity
- Hodnotící piktogramy (“smailíci”
- Žákovská portfolia, do nichž si “ukázky” své práce žáci vybírají sami.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

<http://www.asociacedalton.cz>

OTÁZKY A ÚKOLY K SAMOSTUDIU:

1. Porovnejte základní východiska hodnocení v prezentovaných reformně pedagogických koncepcích

- a) s Vaší vlastní hodnotící praxí,
- b) s hodnotící praxí, jakou znáte ze školy vám blízké.

V čem spatřujete hlavní rozdíly?